

Estetická norma

Aplikovaná na vývoj hudebních žánrů

Miroslava Metelcová

UČO: 437973

3. 1. 2015

Co to vlastně estetická norma je. Terminologický slovník českého strukturalismu od M. Grygara popisuje estetickou normu jako regulující energetický princip. Mohli bychom to vysvětlit jako sílu, která omezuje volnost hodnotícího jedince a tím řídí jeho úsudek. Podle J. Mukařovského se jedná o normu pouze tehdy, kdy jde o jev tzv. kolektivního vědomí. Jednotlivec s danou normou nemusí souhlasit, nezávisí totiž na jeho vůli, ale na vůli kolektivu – ve výsledku se jedná o obecně uznávaný cíl. Norma se aplikuje na každý konkrétní případ, který jí podléhá. Nelze popřít její existenci a kolektivní závaznost (při hodnocení i v rozporu s normou). Většinou má norma povahu pravidla, a proto má nárok na neproměnnou platnost. Směřuje k bezvýjimečné závaznosti, nemá však platnost přírodního zákona (stala by se zákonem a nebyla by normou – sama se tím omezuje). V umění jsou však základní normy, přibližující se k přírodním zákonům, odvozeným od antropologických předpokladů. Jde například o rytmus, symetrii, kolmost, komplementárnost barev, stabilitu těžiště nebo zlatý řez. Tyto normy zde ale nejsou proto, aby další normy omezovaly. Pouze tvoří základ, vůči němuž se vymezuje proměnlivost ostatních jako porušení řádu.

Norma je ve své podstatě nepohyblivá. To však neplatí o normách estetických, které jsou v koloběhu, díky proměnám vkusu. Tyto normy jsou téměř závislé na svých proměnách a svědčí o tom i způsob jejich vzniku. V umění se střídají dvě různá období. V prvním období se estetické normy pouze lehce proměňují a ve druhém jsou radikálně deformovány, a to jak normy předchozí, tak i normy základních principů. Občas se vyskytne období, kdy se projeví estetické normy s trvalou platností. Jedná se například o básnictví francouzského klasicismu nebo o básnictví symbolické. V těchto případech umělci tvoří striktně podle daných norem a jakékoliv vybočení je nepřijatelné. To jsou však ojedinělé případy, většinou se estetické normy mění v podstatě při každé aplikaci na umělecké dílo. Lze aplikovat více norem najednou a ty si pak navzájem konkurují a různě se střídají.

Francouzský spisovatel a kritik Ferdinand Brunetière prohlásil, že při dokonalé aplikaci estetické normy lze vytvořit uměleckou hodnotu. Zmiňovaný terminologický slovník udává, že hodnota v umění není totožná s dokonalou shodou uměleckého díla s normou. A Mukařovský přímo popisuje porušování estetické normy jako hlavní prostředek umění. Každé umělecké dílo není nutně jedinečné, proto je umožněna existence normy. Umělecké dílo porušuje normy záměrně a tím jsou také vytvářeny normy nové. Každá estetická norma je neustále proměňována nutností přizpůsobovat se novým úkolům. Normy se převážně tvoří ve vysokém umění. Surrealismus záměrně porušuje vysoké estetické normy a vyvolává nevкус. Mukařovský vysvětlil nevкус jako dílo, které vyšlo z lidských rukou při pokusu dodržení nějaké normy, s nedostatečnou schopností danou normu splnit. Ošklivost pak popsal jako to, co pociťujeme jako neshodné s estetickou normou. Proto například bouřkový mrak (stvořený přírodou) můžeme označit pouze jako ošklivý, ne však nevкусný.

Do teď jsme na estetickou normu pohlíželi převážně z hlediska výtvarného, grafického – vnímali jsme ji zrakem. Estetická norma však lze stejně tak dobře aplikovat na to co slyšíme, na hudbu. Stejně jako ostatní typy umění (a nejen umění) podléhá jistým nepsaným pravidlům, která je zapotřebí dodržovat, aby se uchoval hudební žánr. Ale jak už jsme říkali, umění je založeno na porušování norem a jinak tomu není ani v hudbě. Změny v normách zde umožňují vznik nových žánrů hned několika způsoby. Nový žánr lze stvořit přidáním například nového (pro daný žánr netypického) nástroje nebo nového prvku (například nějaký zvukový efekt), který pozmění celý ráz žánru. Jako příklad můžeme uvést „trash metal“, který vznikl z „klasického metalu“. Je v něm přidán agresivnější zvuk kytar a celkově má mnohem rychlejší tempa. Dalším způsobem je prolínání norem. Postačí zkombinovat dva a více již existujících žánrů a rázem vzniká nový. Je to běžný způsob jejich vzniku a příkladem může být „punk rock“, u kterého tomu napovídá již

název. Je to kombinace tzv. „garážového rocku“ s klasickým „rock ‘n’ rollem. Z toho vyplývá, že je pouze na jednotlivci, jestli se bude držet daných norem nebo bude sám vymýšlet a kombinovat a tím vytvářet nové, ještě nepoznané žánry a styly. Svým způsobem, ale není možné dodržet jakoukoliv normu. Žádný hudebník (ani jiný umělec) není schopný vytvořit naprosto totožné dílo s nějakým předchozím a tak se jedná o pouhé pokusy přiblížit se normám.

Zdroje

MUKAŘOVSKÝ, Jan. *Estetická funkce, norma a hodnota jako sociální fakty*. Praha: Fr. Borový, 1936.

GRYGAR, Mojmír. *Terminologický slovník českého strukturalismu: obecné pojmy estetiky a teorie umění : strukturalismus, struktura, vývoj umění, estetická funkce, norma, hodnota, znak, význam, osobnost, sémantické gesto*. Vyd. 1. Brno: Host, 1999, 319 s. ISBN 8086055612.